

References

1. Charles Grant Ellis. Early Caucasian Rugs. The textile museum fiftieth anniversary. 1925–1975. – Washington, 2008. – 112 p.
2. Azerbajdzhanske kovy. Shirvanskaja grupa. – Baku, 2011.
3. Abdullaeva N. A. Kovrovoe iskusstvo Azerbajdzhana. – Baku, 1971.
4. Akty sobrannye Kavkazskoj Arheograficheskoy komissiej. – Tiflis, 1866–1984. – T. I–XII.
5. Bronevskij S. Novejschie geograficheskie i istoricheskie izvestija o Kavkaze. V 2–h ch. – M., 1823. – Ch. I. Geografija.
6. Bronevskij S.M. Puteshestvie po Kavkazu. – M., 1828.
7. Isaev M. D. Kovrovoe proizvodstvo Zakavkaz'ja. – M., 1931.
8. Orlov N.M. Gornye bogatstvo i kovy. Jeksportnye kovy Zakavkaz'ja. – Tiflis, 1925. – Ch. III.
9. Muradov V. Azərbaycan xalçaları. – Bakı, 2008.

Муратов В., професор по декоративно-прикладному мистецтву (Азербайджан, Баку), rus_rahimli@yahoo.com

Характеристика та особливості Азербайджанських килимів Ширванської групи (художньо-історичний аналіз)

Протягом століть основним предметом прикраси та оформлення житла населення Ширвана були килими та килимові вироби. Як і в інших регіонах Азербайджану, килими у Ширвані були незамінним атрибутом матеріально-духовного життя. Як багато видів мистецтва, килимарство також було глибоким виразом культурних пошуків населення і в цьому регіоні мало свої особливі етапи розвитку.

Ключові слова: Азербайджан, сільське господарство, ворсові килими, безворсові килими, міфічно-релігійні увялення, семантичні елементи.

Muradov V., Professor of Decorative Applied Arts (Azerbaijan, Baku), rus_rahimli@yahoo.com

The characteristics and features of Azerbaijani carpets Shirvan group

For centuries, the main subject of jewelry and decoration of dwellings of the population were Shirvan carpets and rugs. As in other regions of Azerbaijan, Shirvan carpets are an indispensable attribute of the material and spiritual life. How many kinds of art, carpet weaving was also a deep cultural expression searches and population in the region had their own special stages of development.

Keywords: Azerbaijan, agriculture, pile carpets, lint-free carpets, mythic-religious concepts, semantic elements.

* * *

УДК 94(497.5)“1990–1999”

Нагірний М. З.

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри загальнооекономічних і гуманітарних наук, Нововолинського факультету Тернопільського національного економічного університету (Україна, Нововолинськ), mykola76@hotmail.com

Діяльність української громади Славонського Броду (Хорватія) наприкінці ХХ століття

Проаналізовано особливості збереження національної ідентичності української діаспори на прикладі хорватських українців. Описано загальний стан вивчення даного питання, підкреслено майже повну відсутність наукових розвідок з цієї теми. На підставі опису, аналізу й порівняння досліджено характер, методи і масштаби діяльності української діаспори Східної Славонії. Розглянуто історію зародження та розвитку русинсько-української спільноти у Хорватії та Славонському Броді як регіональному центрі зокрема. Висвітлено різноманітні прояви культурницької діяльності тамтешньої діаспори – маніфестації, вечорниці, робота гуртків та секцій, конференції, видавнича справа, “круглі столи” тощо. Акцентовано увагу на умовах діяльності хорватських русинів й українців під час хорватсько-сербської війни, яка суттєво вплинула на їхнє життя. Охарактеризовано зовнішній аспект активностей місцевого товариства, його зв'язки з Україною та країнами, де мешкає русинсько-українська діаспора, показано форми та активність цих контактів. Підкреслено проблему постійної нестачі коштів для ефективної діяльності громади, що, втім, не завадило організувати активне культурно-просвітне життя. Показано велике значення діяльності української громади регіону у справі збереження власної національної ідентичності.

Ключові слова: русини, українці, Хорватія, Славонський Брод, регіональне товариство, маніфестації.

У сучасному глобалізованому світі важливого значення набуває збереження національної ідентичності.

Особливо актуально це завдання стоїть перед малими народами, національними меншинами та діаспорами.

Україна має потужну діаспору у світі. Найдавнішою нашою діаспорою вважається південнослов'янська. Переселення на Балкани розпочалося з середини XVIII століття і тривало аж до міжвоєнного періоду.

Вихідці з українських земель переселялися на територію південних слов'ян кількома хвилями. Переселенці, які прибували сюди з середини XVIII ст. до кінця XIX ст., ідентифікували себе як русини; ті ж, хто переселялися з кінця XIX ст., вже переважно називали себе українцями. Власне на територію Хорватії емігранти з України почали прибувати з 1830-х років.

З розпадом Югославії у 1990-х роках місцеві українці опинилися у кількох незалежних державах, зокрема, у Хорватії. Незважаючи на невелику чисельність (6 тисяч за переписом 1991 р.) і хорватсько-сербську війну 1991–1995 років, українська громада зуміла вижити і проводити різноманітну культурно-просвітню діяльність.

Без сумніву, в Україні присутній інтерес науковців до вивчення діаспори. Однак хорватські українці не були предметом детального аналізу. Вивченню культурного життя наших земляків у Хорватії у спеціальній літературі приділено обмаль уваги. Його досліджували тільки поодинокі місцеві ентузіасти – В. Костельник, Г. Такач тощо, а також хорватська дослідниця З. Злоді. В Україні ж цими питаннями побіжно займалися лише О. Іванченко та М. Нагірний. Поте власне українці Славонського Броду не були у полі зору науковців. Тож ми розглянемо діяльність української громади наприкінці ХХ століття на прикладі одного з тамтешніх осередків – Славонського Броду, дослідимо характер, методи і масштаби цієї діяльності. Усе вищевказане і є завданнями даної статті.

Об'єктом дослідження є русини й українці Славонського Броду та їхні організації. Предметом дослідження виступає діяльність русинсько-українських товариств краю у різноманітних її проявах.

Життя русинсько-української громади Хорватії мало два основні культурно-географічні полюси: Славонія, в якій мешкала більшість діаспори, і Загреб – культурний центр Республіки [1, с. 224].

У другій половині ХХ ст. інтереси нащадків переселенців з українських земель представляв Союз русинів і українців Хорватії (СРiУ). На регіональному рівні русини й українці були організовані в культурні (КТ), культурно-мистецькі (КМТ) або культурно-просвітні (КПТ) товариства.

Перші регіональні товариства були створені у Петровцях, Миклушевцях (у повоєнний час) і Вуковарі (1968 р.), далі створювались подібні організації у Загребі, Славонському Броді, Раєвому Селі, Осієку.

Найпоширенішою формою щорічних зустрічей у товариствах були традиційні культурно-розважальні вечори, у народі відомі під назвою “бали” (рідше – “вечорниці”). Це були вечори пісні, танцю та іншого розважального змісту.

Крім “балів”, товариства організували та проводили і т.зв. “маніфестації” – огляди культури та творчості. У місцевостях, де проживали русини й українці, найвідомішими маніфестаціями були “Петровський дзвін”, “Липовлянські зустрічі”, “Винковацькі осені”, “Миклушевіці”.

Із початком югославської кризи та дезінтеграцією СФРЮ товариствам було складно проводити свою діяльність. Під час хорватсько–сербської війни робота багатьох товариств узагалі завмерла [2, с. 8].

Українське товариство у Славонському Броді було засноване в 1979 р. як фольклорна секція тодішнього Робітничого культурно–мистецького товариства “Дюро Дякович” [3, с. 19]. Діяльність учасників секції була дуже активною, і за п’ять років вона вже мала 90 членів. При секції, яка за масовістю та активністю нагадувало окреме товариство, працювали гурти танцю, хору та музики. Крім того, секція з успіхом організувала українсько–русинські вечорниці. Серед основних проблем товариства були відсутність приміщення та фінансових засобів [1, с. 223].

Коли кількість членів української секції зроста, 16 березня 1985 р. було створено окреме Культурно–мистецьке товариство “Іван Сенюк–Вуйко”. При товаристві засновано танцювальний, драматичний, музичний, речитативний та вишивальний гуртки. На перші вечорниці, організовані товариством 5 квітня 1985 року, прийшло понад 400 українців і русинів [1, с. 223–224; 3, с. 19].

З 1994 р. (за іншими даними – з 1993 р. [4, с. 96]) товариство отримало нову назву – КПТ “Україна”, хоча питання про перейменування піднімалося ще у 1991 р. [1, с. 242; 5, с. 15].

Товариство, як і інші подібні русинсько–українські організації, щорічно (у третю суботу січня) проводило традиційні культурно–розважальні вечори – бали. Такий вид діяльності товариства став традицією, а водночас і одним із видів презентації культури українців та русинів на тих просторах.

На вечорницях товариство представляло річну роботу всіх своїх секцій. Вхід на вечір був платним і не дешевим. Тамтешні бали відвідували й гості з Каніжі, Сибіня, Вуковара та інших міст. Програми вечорів складали танці, пісні, веселі конкурси.

На вечорницях Культурно–просвітнього товариства “Україна” частими гістьми були представники посольства України в Хорватії, посадовці СРІУ, священики, представники інших товариств [6, с. 20].

Напередодні хорватсько–сербської війни у товаристві “Іван Сенюк–Вуйко” працювало два професійних хореографи, були придбані нові костюми; але фінансові негаразди не дозволяли проводити масштабну діяльність, крім своїх культурно–розважальних вечорів і “Петровського дзвону”; товариство рідко гостювало поза власним регіоном [7, с. 24].

Товариство свою роботу перервало під час війни 1991–1995 років, коли й усі інші товариства міста не працювали. Саме тоді (у 1991 р.) у Славонському Броді було сформовано перший регіональний Кризовий комітет русинів й українців, який тимчасово перейняв функції товариства [5, с. 15].

Незважаючи на близькість лінії фронту, КПТ “Україна” у тяжких воєнних умовах залишилось у своєму приміщенні, зумівши зберегти народні костюми й інструменти. КПТ відновило діяльність у жовтні 1993 р., в основному роботою з дітьми [8, с. 41]. Омолодивши склад, воно представляло свою діяльність у трьох секціях: фольклорно–танцювальній, музичній і вокальній [2, с. 8].

Члени товариства виступали на багатьох маніфестаціях у країні і за кордоном, зокрема на міжнародних фестивалях у Трієсті (Італія), Копері (Словенія), на оглядах фольклору в Хорватії – у Бродсько–Посавській жупанії, на “Винковацьких осенях”, в Осієку, на маніфестації культури “Липовляни–94” і т. д. [2, с. 8; 4, с. 96].

Активна робота товариства переривалася тільки під час найінтенсивніших нападів сербів на Славонський Брод. Можливо, завдяки тому, що хорватські війська зуміли відстояти це місто, КПТ “Україна” вийшло з війни з порівняно незначними втратами.

Станом на середину 1990–х рр. товариство налічувало близько 80 активних і стільки ж інших членів [4, с. 96].

КПТ “Україна” було організатором маніфестації культури русинів і українців Хорватії “Славонський Брод”, яка щороку проводилась у цьому місті. Так, у рамках цієї маніфестації 3 червня 1995 р. відбулася зустріч і “круглий стіл” на теми: “Поселення русинів на хорватську територію”, “Поселення українців на простір Бродсько–посавської жупанії”, “Культура й освіта русинів і українців Республіки Хорватія”. У дискусіях круглого столу брали участь чимало русинських, українських і хорватських учених, культурних, освітніх діячів із Загреба, Славонського Броду, Осієка, Винковців й інших міст Хорватії.

Там же була презентована книга “Русини й українці в Республіці Хорватії (1991–1995)”, а також представлені фотовиставка про страждання русинів і українців у хорватсько–сербській війні, твори художників з Хорватії, Боснії, України, тканини та вишивки русинів з Доніх Андрієвців. Усі ансамблі й учасники маніфестації культури русинів і українців пройшлися процесією містом [9, с. 77–78].

На міжнародному рівні плідна співпраця і теплі стосунки склались між культурно–просвітницьким товариством “Україна” та народним самодіяльним ансамблем танцю “Дружба” (Чернігів).

У 1996 р. делегація товариства “Україна” відвідала Україну. 20 вересня було підписано Угоду про співпрацю Палацу культури хіміків міста Чернігова, народного самодіяльного ансамблю танцю “Дружба” та Культурно–просвітнього товариства “Україна” (Славонський Брод).

Від угоди чекали багато: навчити дітей гарно танцювати, співати українських пісень, говорити правильною українською мовою; щоб вони, приїхавши на стажування в Україну, одержавши добру освіту, повернулися до Хорватії, щоб із новими знаннями працювати в Союзі русинів і українців [10, с. 31].

Наприкінці серпня 1997 р. із візитом у відповідь народний ансамбль танцю “Дружба” з м. Чернігова гостював у Хорватії [11, с. 74].

21 серпня 1998 р. до Чернігова поїхало 40 членів Культурно–просвітнього товариства “Україна” – пісенно–танцювальний ансамбль з підготовленою культурно–мистецькою програмою і репертуаром з народних українських і хорватських пісень та українських танців. Окрім Чернігова, гості відвідали Київ, Славутич, Переяслав–Хмельницький [12, с. 18].

У 1999 р. уперше після війни були відновлені контакти між товариствами “Україна” зі Славонського Броду

та КПТ “Тарас Шевченко” з Бая Луки (Боснія) [6, с. 20].

Українці Славонського Броду взяли активну участь у створенні відділення Хорватсько-українського товариства у місті [13, с. 31].

У 1994–99 рр. товариство очолював Іван Коротницький. Протягом цих років КПТ “Україна” провело 65 успішних виступів і загалом реалізувало свої плани.

У 1999 р. головою КПТ “Україна” обрано Миколу Застрижного. Купівля нових костюмів та поглиблення співпраці з чернігівським ансамблем “Дружба” стали одними із основних завдань нової Президії [14, с. 17].

Товариство постійно відчувало фінансові проблеми. Йому не вистачало коштів для великої кількості заходів, для збереження дорогих костюмів тощо [3, с. 19].

КПТ “Україна”, поряд із Союзом русинів і українців РХ, у вересні 2000 р. було організатором однієї з головних маніфестацій – “100-річчя українців у Хорватії” (15–17 вересня 2000 р.) [15, с. 2]. Її покровителем був президент Хорватії С. Месич. Прибули делегації українських організацій із різних країн, а також високі представники з України.

Таким чином, впродовж розглядуваного періоду Славонський Брод залишався одним із ключових культурних центрів русинсько-української меншини Хорватії. Тут працювало потужне регіональне товариство з низкою секцій, яке в рамках культурних маніфестацій та програм організувало культурні маніфестації, виставки, інші заходи. Не зважаючи на несприятливі умови, спричинені хорватсько-сербською війною, можна констатувати розширення діапазону діяльності нашої діаспори у Славонському Броді та збільшення ваги товариства серед подібних організацій Хорватії. Однак таке зростання на фоні зменшення чисельності русинсько-української громади Хорватії не є запорукою успішного розвитку товариств у найближчому майбутньому. Адже якщо не буде достатньої кількості активістів – не існуватимуть і регіональні товариства.

Зрозуміло, що у даній статті неможливо охопити увесь спектр діяльності української громади Славонського Броду наприкінці ХХ ст. Однак, сподіваємося, невдовзі подальші розвідки з цієї теми максимально доповнять загальну картину життя нашої діаспори у Східній Славонії.

Список використаних джерел

1. Румянцев О. Галичина – Боснія – Воєводина. Українські переселенці з Галичини на території югославських народів в 1890–1990 роках / О. Румянцев. – Київ, 2008. – 256 с.
2. Sikorski V. Izvještajno razdoblje Saveza Rusina i Ukrajinaca Republike Hrvatske – odsjek u epopeji nacionalne manjine u Domovinskom ratu / V.Sikorski // Rusini i Ukrajinaci u Republici Hrvatskoj (1991–1995) / [urednik S.Burda]. – Zagreb, 1995. – S. 5–9.
3. Застрижний М. Вечорниці в Славонському Броді / М. Застрижний // Нова думка. – 1999. – № 107. – С.19.
4. Zastrizni N. KPD “Ukraina” u Slavonskom Brodu / N.Zastrizni // Rusini i Ukrajinaci u Republici Hrvatskoj (1991–1995) / [urednik S.Burda]. – Zagreb, 1995. – S.96.
5. Застрижний М. Засновано кризовий комітет КМТ у Славонському Броді / М. Застрижний // Нова думка. – 1991. – № 90/91. – С. 15.
6. Застрижний М. У Славонському Броді організовано Бал 99 / М. Застрижний // Нова думка. – 1999. – № 107. – С. 20.
7. Костелник В. Невистата діялносц у култури нашого народу / В. Костелник // Нова думка. – 1991. – № 86. – С. 23–25.
8. Стрехалюк В. “Україна” – культурно-освітнє товариство з Сл. Броду / В. Стрехалюк // Нова думка. – 1994. – № 100. – С. 41.
9. Бурда С. Маніфестація культури Славонський Брод

1995 / С. Бурда // Нова думка. – 1997. – № 101–102. – С. 77–79.

10. Луконіна В. Українці Хорватії на землі батьків / В. Луконіна // Нова думка. – 1997. – № 101–102. – С.31–32.

11. Тимко О. Народний ансамбль танцю “Дружба” з м. Чернігова гостював в Хорватії / О.Тимко // Нова думка. – 1997. – № 101–102. – С. 74.

12. Бурда С. КПД “Україна” в Чернігові / С. Бурда // Нова думка. – 1998. – № 105. – С. 18–19.

13. Miškić I.–J. Ogranak Hrvatsko–Ukrajinskog društva u Slavonskom Brodu / I.–J.Miškić // Нова думка. – 1998. – № 106. – С.31–32.

14. Застрижний М. Вибірчі збори КПТ “Україна” у Славонському Броді / М. Застрижний // Нова думка. – 1999. – № 108. – С.17.

15. Бурда С. Маніфестація “100 років українців у Хорватії” / С. Бурда // Нова думка. – 2000. – № 113. – С. 2–5.

References

1. Rumyantsev O. Halychyna – Bosniya – Voyevodyna. Ukrayins’ki pereselentsi z Halychyny na terytoriyi yuho-slavsk’kykh narodiv v 1890–1990 rokakh / O.Rumyantsev. – Kyiv, 2008. – 256 s.
2. Sikorski V. Izvjestajno razdoblje Saveza Rusina i Ukrajinaca Republike Hrvatske – odsjek u epopeji nacionalne manjine u Domovinskom ratu / V.Sikorski // Rusini i Ukrajinaci u Republici Hrvatskoj (1991–1995) / [urednik S.Burda]. – Zagreb, 1995. – S. 5–9.
3. Zastrizhnyy M. Vechornytsi v Slavons’komu Brodi / M.Zastrizhnyy // Nova dumka. – 1999. – № 107. – S.19.
4. Zastrizni N. KPD “Ukraina” u Slavonskom Brodu / N. Zastrizni // Rusini i Ukrajinaci u Republici Hrvatskoj (1991–1995) / [urednik S.Burda]. – Zagreb, 1995. – S.96.
5. Zastrizhnyy M. Zasnovano kryzovyy komitet KMT u Slavons’komu Brodi / M.Zastrizhnyy // Nova dumka. – 1991. – № 90/91. – S.15.
6. Zastrizhnyy M. U Slavons’komu Brodi orhanizovano Bal 99 / M.Zastrizhnyy // Nova dumka. – 1999. – № 107. – S.20.
7. Kostelnyk V. Nyevyystata diyalnosts u kulturny nashogo narodu / V.Kostelnyk // Nova dumka. – 1991. – № 86. – S.23–25.
8. Strehalyuk V. “Ukrayina” – kul’turno-osvitnye tovarystvo z Sl. Brodu / V.Strehalyuk // Nova dumka. – 1994. – № 100. – S. 41.
9. Burda S. Manifestatsiya kul’tury Slavons’kyy Brod 1995 / S.Burda // Nova dumka. – 1997. – № 101–102. – S. 77–79.
10. Lukonina V. Ukrayintsi Khorvatiyi na zemli bat’kiv / V.Lukonina // Nova dumka. – 1997. – № 101–102. – S. 31–32.
11. Tymko O. Narodnyy ansamb’l’ tantsyu “Druzhba” z m. Chernihova hostyuvav v Khorvatiyi / O. Tymko // Nova dumka. – 1997. – № 101–102. – S.74.
12. Burda S. KPD “Ukrayina” v Chernihovi / S.Burda // Nova dumka. – 1998. – № 105. – S. 18–19.
13. Miskiv I.–J. Ogranak Hrvatsko–Ukrajinskog društva u Slavonskom Brodu / I.–J.Miskiv // Нова думка. – 1998. – № 106. – С. 31–32.
14. Zastrizhnyy M. Vyborchi zbory KPT “Ukrayina” u Slavons’komu Brodi / M.Zastrizhnyy // Nova dumka. – 1999. – № 108. – S. 17.
15. Burda S. Manifestatsiya “100 rokov ukrajintsi v Khorvatiyi” / S. Burda // Nova dumka. – 2000. – № 113. – S.2–5.

Nahirnyi M. Z., Ph.D. in History, Associated Professor, Senior Lecturer of Department of General Economics and Humanitarian Disciplines of Novovolynsk Faculty of Ternopil National Economic University (Ukraine, Novovolynsk), mykola76@hotmail.com

The activity of the Ukrainian community of Slavonski Brod (Croatia) at the end of the twentieth century

This article analyzes the features of the preservation of national identity for the Ukrainian diaspora on the example of the Ukrainians in Croatia. The overall condition of studying of this question is described, the almost total lack of scientific studies of this topic is emphasized. The character, methods and the scale of the activities of the Ukrainian diaspora in Eastern Slavonia are researched based on the description, analysis and comparison. The history of the origin and development of the Rusyn–Ukrainian community in Croatia and Slavonski Brod as a regional center is considered in particular. The various manifestations of cultural activities of the local diaspora such as demonstrations, parties, the work of circles and sessions, conferences, publishing, “round tables” etc are shown. Attention is focused on the conditions of activities of the Rusyns and Ukrainians during the Croatian–Serbian war that had significant impact on their life. The outer aspect of local community activities, its relations with Ukraine and the countries where Rusyn–Ukrainian diaspora lives is characterized, the shape and activity of these contacts are shown. The problem of constant lack of funds for the effective operation of the community is emphasized, which, however, didn’t prevent from organizing an active cultural and

educational life. The important role of the activity of the Ukrainian community in the region for saving the national identity is shown.

Keywords: the Rusyns, the Ukrainians, Croatia, Slavonski Brod, regional community, manifestations.

Нагирный Н. З., кандидат исторических наук, доцент, доцент кафедры общеэкономических и гуманитарных наук, Нововольнский факультет Тернопольского национального экономического университета (Украина, Нововольнск), tykola76@hotmail.com

Деятельность украинской общины Славонского Брода (Хорватия) в конце XX века

Проанализированы особенности сохранения национальной идентичности украинской диаспорой на примере хорватских украинцев. Описано общее состояние изучения данного вопроса, подчеркнуто почти полное отсутствие научных исследований по этой теме. На основании описания, анализа и сравнения исследован характер, методы и масштабы деятельности украинской диаспоры Восточной Славонии. Рассмотрена история зарождения и развития русинско-украинского сообщества в Хорватии и Славонском Броде как регионального центра в частности. Освещены различные проявления культурной деятельности тамошней диаспоры – манифестации, вечерники, работа кружков и секций, конференции, издательское дело, “круглые столы” и т.д. Акцентировано внимание на условиях деятельности хорватских русинов и украинцев во время хорватско-сербской войны, которая существенно повлияла на их жизнь. Охарактеризованы внешний аспект активностей местного общества, его связи с Украиной и странами, где проживает русинско-украинская диаспора, показаны формы и активность этих контактов. Подчеркнуто проблему постоянной нехватки средств для эффективной деятельности общества, что, впрочем, не помешало организовать активную культурно-просветительную жизнь. Показано большое значение деятельности украинской общины региона в деле сохранения собственной национальной идентичности.

Ключевые слова: русины, украинцы, Хорватия, Славонский Брод, региональное общество, манифестации.

* * *

УДК 94(479.24)

Оруджлу М.
кандидат исторических наук, Институт Археологии
и Этнографии Академии Наук Азербайджана
(Азербайджан, Баку), rus_rahimli@yahoo.com

ИСТОРИЧЕСКИЕ ФАКТЫ ПО ПРОБЛЕМЕ НАГОРНОГО ГАРАБАХА

Статья посвящена одной из актуальных проблем сегодняшнего дня. Освещаются исторические факты по переселению армян в Гарабах, обосновывается историческая принадлежность Гарабаха Азербайджану и причины заселения армянами этого региона. Автор широко анализирует процессы, происходившие в различные исторические периоды в Гарабахе, и исследует исторические корни этнических изменений в этом регионе. Особенно всесторонне анализируются негативные последствия для Азербайджана в результате предоставления в советский период автономии армянам Нагорного Гарабаха.

Ключевые слова: Нагорный Гарабах, Азербайджан, конфликт.

(статья друкується мовою оригіналу)

По поводу исторических корней проблемы Нагорного Гарабаха, этнического состава данного региона в разные периоды истории, выдвигаются различные противоречивые версии.

При этом, некоторые армянские историки, фальсифицируя историческую правду до невероятной степени, представляя Нагорный Гарабах как одну из исторических областей Армении, выдвигают версии иллюзионного характера. Бред З. Балаяна, о том, что в начале XIX века армяне составляли в Гарабахе 98%, а в 1913 году 96% населения, является кульминацией сфальсифицированных версий. А в чем состоит объективная истина? На самом деле, истина о прищлости армян переселившихся на наши территории в позднее время, в достаточной степени отражена как и в исторических материалах, научных исследованиях, так и в археологических материалах. Немало подтверждений этому имеется и в произведениях русских историков.

Являющийся ныне объектов больших споров и конфликтов Гарабах – азербайджанское ханство, вошло в состав России Курекчайским договором подписанным 14 мая 1805 года между Гарабахским правителем Ибрагим –ханом и главнокомандующим войсками Российской империи генералом Цициановым. Во второй статье Курекчайского договора была указана гарантия императора по сохранению целостности ханства для Гарабахского хана и его наследников [1, с. 702–705]. Однако спустя некоторое время, в 1822 году царское правительство нарушив этот пункт, ликвидировало Гарабахское ханство как политическую единицу, превратив его в провинцию империи. Несмотря на это, царское правительство, представившее Ибрагим–хану и его наследникам “гарантию императора по сохранению целостности ханства”, с точки зрения государственного управления и как исключительно мусульманскую провинцию не отделило Гарабахское ханство от других провинций Азербайджана в плане административно-территориального управления. Даже занимавшему проармянскую позицию царскому правительству приходилось считаться с неопровержимыми фактами что Гарабах населен мусульманами. Поскольку в 1805 году, при присоединении Гарабского ханства к России лишь 1/5 его населения составляли армяне.

В центре проводимой царизмом колониальной политики на Кавказе в начале XIX века находилось переселение армян с территорий Турции и Ирана на Кавказ, в особенности в Западный Азербайджан. Именно в 1804–1813 и 1826–1828 годах в ходе и после Русско–Иранских войн из Ирана и Южного Азербайджана началось массовое переселение армян на Южный Кавказ, и в результате размещение их тут и в том числе в Гарабахе, численность армян из года в год начала увеличиваться. В 1826–1828 годах в ходе Русско–Иранской войны с территории Ирана и юга Азербайджана на Южный Кавказ, в том числе в Гарабах, было переселено 18 тысяч семей армян [2, с. 393]. После завершения вышеупомянутых войн, согласно условиям заключенного между Россией и Ираном Туркменчайского мирного договора, армянам позволялось беспрепятственно переселяться с территории Ирана. Этот акт на самом деле предоставил армянам широкие возможности для массового переселения из Ирана на Южный Кавказ, в том числе в Гарабах. В связи с основной целью преследуемой царским правительством в вопросе переселения армян на Южный Кавказ, включая Гарабах, и в связи с влиянием, оказанным этим переселением на демографическую ситуацию на Кавказе Н. Шавров писал: “Мы начали проводить имперскую политику в Закавказье не с переселения русского населения, а с расселения иных народов... С 1828–го до 1830–го года мы переселили более 40 тысяч армян из Ирана и более 84 тысяч из Турции и расселили их на лучших казенных территориях Елизаветпольской и Иреванской губерний, где армянское население составляло меньшинство. Для поселения им выделено более 200 тысяч десятин казенных земель, а также для них были куплены земли у мусульман–землевладельцев на сумму более 2 млн. манат. Нагорная часть Елизаветпольской губернии (имеется в виду Нагорная часть Гарабаха) и берег озера Гейче (Севан) были заселены переселенными армянами... Общее число переселенных и тех, кто переселился неофициально,